

Sygn. akt IV CSKP 52/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Marta Romańska

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa K. K.
przeciwko P. [...] Spółce Akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 30 czerwca 2021 r.,
skargi kasacyjnej powódki
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 5 listopada 2018 r., sygn. akt V ACa [...],

1) uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 1, tiret 6-7, w częściach oddalających powództwo o zasądzenie renty z tytułu zwiększonych potrzeb, oraz w punkcie 1, tiret 8, i w tym zakresie sprawę przekazuje Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego;

2) oddala skargę kasacyjną w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 listopada 2016 r. Sąd Okręgowy w B. zasądził od P. [...] S.A. w W. (dalej - „P.”) na rzecz powódki K. K. następujące kwoty (w każdym przypadku wraz z bliżej oznaczonymi odsetkami ustawowymi):

- 160.000 zł zadośćuczynienia za krzywdę (pkt 2 wyroku);
- 8.948 zł odszkodowania za koszty opieki i pomocy osób trzecich (pkt 3 wyroku);
- 801,39 zł odszkodowania za poniesione koszty leczenia (pkt 4 wyroku);
- 720 zł miesięcznej renty z tytułu zwiększonych potrzeb oraz zmniejszonych widoków na przyszłość, począwszy od stycznia 2013 r., płatną do 10-tego dnia każdego miesiąca (pkt 5 wyroku);
- 86,40 zł miesięcznej renty na przyszłość z tytułu zwiększonych potrzeb związanych z utrzymaniem właściwej higieny kikuta i protezy, płatnej do 10-tego dnia każdego miesiąca, począwszy od dnia uprawomocnienia się wyroku (pkt 6 wyroku);
- 252.254,28 zł renty na przyszłość z tytułu kosztów wymiany protezy, płatnej co 36 miesięcy, począwszy od dnia uprawomocnienia się wyroku, do dnia 10 stycznia każdego trzeciego roku kalendarzowego (pkt 7 wyroku);
- 11.527,22 zł renty na przyszłość z tytułu kosztów rocznych użytkowania protezy (serwisowanie protezy), płatnej co 12 miesięcy, do dnia 10 stycznia każdego roku za dany rok kalendarzowy (pkt 8 wyroku);
- 20.000 zł renty na przyszłość z tytułu kosztów przeglądu serwisowego elektronicznego przegubu kolanowego po okresie gwarancyjnym, płatnej co 24 miesiące, do dnia 10 stycznia każdego drugiego roku kalendarzowego, począwszy od dnia uprawomocnienia się wyroku (pkt 9 wyroku);
- 14.872,89 zł renty na przyszłość z tytułu kosztów nowego leja sztywnego protezy, płatnej co 24 miesiące, do dnia 10 stycznia każdego drugiego roku kalendarzowego, począwszy od dnia uprawomocnienia się wyroku (pkt 10 wyroku);

oddalił powództwo w pozostałej części (pkt 11 wyroku) oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania (pkt 12-14 wyroku).

Wskutek apelacji obu stron, wyrokiem z dnia 5 listopada 2018 r. Sąd Apelacyjny w [...] w punkcie 1 zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że kwoty zasądzone od P. na rzecz powódki w poszczególnych punktach obniżył (zasądzając je każdorazowo wraz z bliżej oznaczonymi odsetkami ustawowymi i oddalając powództwo w pozostałym zakresie), do następujących:

- w punkcie 2 - do 100.000 zł (pkt 1, tiret 1 wyroku);
- w punkcie 3 - do 6.711 zł (pkt 1, tiret 2 wyroku);
- w punkcie 4 – do 601,04 zł (pkt 1, tiret 3 wyroku);
- w punkcie 5 – do 540 zł miesięcznie (pkt 1, tiret 4 wyroku);
- w punkcie 6 - do 64,80 miesięcznie, poczynając od dnia 5 listopada 2018 r. (pkt 1, tiret 5 wyroku);
- w punkcie 7 - do 189.190,70 zł płatnej jednorazowo (pkt 1, tiret 6 wyroku);
- w punkcie 8 – do 8.645,41 zł płatnej jednorazowo (pkt 1, tiret 7 wyroku).

Ponadto zmienił wyrok Sądu Okręgowego w punkcie 9 i 10 w ten sposób, że powództwo w tym zakresie oddalił (pkt 1, tiret 8 wyroku), oraz w punkcie 11 w ten sposób, że zasądził od P. na rzecz powódki odsetki ustawowe od kwoty 100.000 od dnia 3 kwietnia 2012 r. do dnia 2 kwietnia 2013 r., a w pozostałym zakresie powództwo oddalił (pkt 1, tiret 9 wyroku).

W punkcie II oddalił w pozostałym zakresie apelację powódki i pozwanego, a w punkcie III odstąpił od obciążenia powódki kosztami postępowania za postępowanie apelacyjne.

W sprawie ustalono m.in., że w dniu 7 sierpnia 2011 r. powódka zwróciła się do swego brata – R. K., przejeżdżającego ciągnikiem rolniczym marki U. [...], aby podwiózł ją na pole. Ciągnik posiadał w kabinie miejsce dla pasażera, jednak powódka nie skorzystała z niego, lecz w trakcie jazdy stała na stopniu wejścia do kabiny z prawej strony.

Brat powódki, ubezpieczony od odpowiedzialności cywilnej przez pozwanego, umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym w ten sposób, iż kierując pojazdem w stanie nietrzeźwości stracił nad nim panowanie, zjechał na pobocze i uderzył w metalową barierkę ochronną, powodując ciężkie obrażenia ciała powódki w postaci amputacji nogi lewej na wysokości uda, otarć naskórka i wstrząsu krwotocznego. Do wypadku doszło na drodze publicznej.

Powódka posiadała dostatecznie rozeznanie pozwalające rozpoznać, czy jej kierujący ciągnikiem brat jest trzeźwy, gdyż zamieszkiwała z nim wspólnie w domu rodzinnym.

W chwili zdarzenia K. K. miała 17 lat, uczyła się w Technikum Rolniczym i była w pełni zdrowa. W wyniku wypadku stała się osobą niepełnosprawną, pozbawioną stopy, podudzia i kolana lewego. Przeszła załamanie nerwowe, zamknęła się w sobie, ograniczyła kontakty z rówieśnikami, uczyła się w trybie nauczania indywidualnego. Zdała maturę, jednak z powodu kalectwa nie udało się jej ukończyć nauki w rocznej szkole o kierunku opiekun medyczny. Obecnie mieszka z rodzicami, samodzielnie wykonuje czynności samoobsługowe, ale nie jest aktywna fizycznie, nie udziela się towarzysko na zewnątrz.

Istnieje możliwość przywrócenia sprawności powódki i wydolności funkcjonalnej w istotnym stopniu, jednak wymaga to zaopatrzenia jej w nowoczesną protezę z przegubem kolanowym sterowanym elektronicznie, który zapewnia dobrą dynamikę chodu z zachowaniem oryginalnego wzoru, wysoki poziom bezpieczeństwa i umożliwia chodzenie po trudnym terenie, jak góry czy plaża. Długość użytkowania protezy zależy od jej obciążenia, przy czym u powódki ze względu na wiek (okres pełnej aktywności życiowej) „należy liczyć się ze skróceniem tego okresu”. W protezach O. istnieje możliwość wymiany poszczególnych komponentów zależnie od ich zużycia, po różnym czasie: żywotność przegubu kolanowego typu [...] firmy O., będącego kluczowym elementem, wynosi około 5 lat, a przy odpowiednim serwisowaniu może wydłużyć się do 7 lat. Do pielęgnacji kikuta wskazane jest stosowanie odpowiednich maści.

W przypadku powódki zalecane jest wykonanie nowego zaopatrzenia ortopedycznego w protezę kończyny dolnej, najpierw z lejem kształtującym,

a następnie lejem ostatecznym protezy. Ze względu na obecny brak prawidłowego dopasowania leja protezy i przewidywane z tego powodu zmiany fizjologiczne kształtu tkanek miękkich kikuta kończyny konieczne może okazać się dopasowanie leja w kilku etapach. Również w wypadku wystąpienia zmian obwodowych kikuta amputowanej kończyny konieczne jest wykonanie nowego leja sztywnego protezy, przy czym częstotliwość wystąpienia takich zmian fizjologicznych nie jest możliwa do przewidzenia- w wypadku większości pacjentów taka konieczność występuje nie częściej niż 1,5-2 lata.

Szacowane koszty bieżące utrzymania protezy kończyny dolnej z systemem elektronicznego przegubu kolanowego O. [...] wynoszą w skali jednego roku kwotę 1.296 zł, szacowane koszty związane z serwisowaniem i użytkowaniem protezy wynoszą w skali roku kwotę 14.409,03 zł, szacowane koszty okresowych przeglądów protezy wymaganych co 24 miesiące wynoszą kwotę 25.000 zł. Koszty wykonania co 3 lata protezy kończyny dolnej z lejem kształtującym tymczasowym i lejem kształtującym ostatecznym wynoszą kwotę 315.317,84 zł, koszty wykonania nowego leja sztywnego protezy wynoszą kwotę 18.591 zł.

Obecnie na rynku nie ma żadnego innego dostępnego przegubu kolanowego, który w równym stopniu mógłby przywrócić powódce sprawność, co przegub kolanowy O. [...].

Powódka od wielu lat korzysta z produktów zaopatrzenia ortopedycznego O. [X.] sp. z o.o., a zatrudnieni tam specjaliści z dziedziny protezowania bardzo dobrze znają potrzeby powódki.

W toku postępowania przedsądowego pozwany przyznał powódce (m.in.) kwoty 20.000 zł z tytułu odszkodowania oraz 200.000 zł z tytułu zadośćuczynienia, jak również rentę z tytułu zwiększonych potrzeb, obejmującą koszty opieki w kwocie 900 zł, obniżając te świadczenia o połowę z tytułu uznania 50 % przyczynienia się powódki do zdarzenia. Przekazał jej również kwotę 20.000 zł na zakup protezy.

Obniżając kwoty zasądzone przez Sąd pierwszej instancji, Sąd odwoławczy przyjął, że powódka przyczyniła się do powstania szkody nie w 20%, jak uznał Sąd Okręgowy, lecz w 40%, gdyż nie tylko zdecydowała się na jazdę z osobą będącą pod wpływem alkoholu (co mogła z łatwością zauważyć), ale podczas tej jazdy nie

znajdowała się w kabinie ciągnika, lecz na stopniu prowadzącym do kabiny. Można zaś przypuszczać, że gdyby znajdowała się w kabinie, nie doznałaby tak znacznych obrażeń. Zarazem Sąd miał na względzie młody wiek powódki, który wpływał na jej zdolność do prawidłowej oceny, jakie zachowania mogą pozostawać dla niej potencjalnie niebezpieczne.

Zasądzając zaś w miejsce rent z tytułu kosztów wymiany protezy oraz kosztów rocznych użytkowania protezy (serwisowania protezy) świadczenia jednorazowe, wyjaśnił ponadto, że niezbędną cechą zwiększonych potrzeb poszkodowanego, które uzasadniają przyznanie mu renty przewidzianej w art. 444 § 2 k.c., pozostaje powtarzalność konieczności ich pokrywania. Dostrzegł wprawdzie, że powódka będzie musiała stale korzystać z protezy kończyny dolnej z elektronicznym przegubem kolanowym typu [...] i że konieczne będą w przyszłości wymiany tej protezy lub jej poszczególnych elementów, jednakże zwrócił uwagę, iż nie można obecnie przewidzieć, jak często zakupiona proteza będzie musiała być wymieniana, czy zajdzie konieczność wymiany całej protezy czy tylko pewnych jej elementów, czy i jak często dojdzie do konieczności wymiany leja silikonowego (częstotliwość jego wymiany uzależniona jest od stopnia eksploatacji protezy), czy zajdzie konieczność wykonywania odpłatnych przeglądów protezy, a wreszcie, jak w przyszłości będzie kształtować się cena całej niezbędnej powódce protezy czy poszczególnych jej części i usług związanych z jej używaniem. W związku z tym stwierdził, że kwoty z tytułu tych wymian nie mogą być finansowane w ramach renty z tytułu zwiększonych potrzeb przewidzianej w art. 444 § 2 k.c., lecz ewentualnie w ramach roszczenia odszkodowawczego, o którym mowa w art. 444 § 1 k.c. Uznał przy tym, że formułując swe żądania rentowe, powódka domagała się wyłożenia z góry przez P. kosztów leczenia, co znajdowało uzasadnienie w treści art. 444 § 1 zd. 2 k.c.

Z kolei oddalając żądanie zasądzenia rent z tytułu kosztów przeglądu serwisowego elektronicznego przegubu kolanowego po okresie gwarancyjnym oraz kosztów nowego leja sztywnego protezy, wskazał - z odwołaniem do opinii biegłego - że w ramach 3-letniej gwarancji na elektroniczny przegub kolanowy wykonywany jest jeden bezpłatny przegląd serwisowy po 2 latach jego użytkowania,

a konieczność wymiany leja sztywnego może nastąpić po upływie od 1,5 roku do 3 lat, co uzależnione jest od stopnia eksploatacji protezy.

Skargę od wyroku Sądu Apelacyjnego wniosła powódka, zaskarżając go w częściach obniżających zasądzone dla niej kwoty i oddalających jej żądania uwzględnione przez Sąd Okręgowy, tj. pkt I, tiret od pierwszego do ósmego. Zarzuciła naruszenie prawa materialnego, tj. art. 362 k.c. i art. 444 § 2 k.c. Wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w B. do ponownego rozpoznania lub uchylenie również postanowienia Sądu pierwszej instancji w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Naruszenia art. 362 k.c. powódka dopatrzyła się przede wszystkim w określeniu stopnia jej przyczynienia się do powstania szkody na 40% (a nie 20%), choć „nie zostało ponad wszelką wątpliwość wykazane, iż powódka posiadała wiedzę co stanu nietrzeźwości kierującego pojazdem”, a ponadto prowadzi to niemal do zrównania jej przyczynienia z przyczynieniem kierującego ciągnikiem, choć „to na kierowcy pojazdu spoczywa zaostrzona odpowiedzialność, którą ustawodawca przyjął na zasadzie ryzyka ze względu na źródło wzmożonego niebezpieczeństwa szkody i konieczność zapewnienia poszkodowanemu zwiększonej ochrony”. Niezależnie od tego nieprawidłowe było, zdaniem skarżącej, automatyczne obniżenie należnych jej kwot o 40%, skoro określenie stopnia przyczynienia nie nakłada na sąd obowiązku zmniejszenia zadośćuczynienia ani nie przesądza stopnia tego zmniejszenia.

Rozpatrując te argumenty, należy przede wszystkim przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sąd Najwyższy może ocenić, czy w kontekście ustalonego stanu faktycznego i okoliczności, które nakazuje brać pod uwagę art. 362 k.c., obowiązek odszkodowawczy został zmodyfikowany w sposób „odpowiedni”. W tych granicach dopuszczalna jest również kontrola stopnia przyczynienia się poszkodowanego do powstania lub zwiększenia szkody, która może prowadzić do stwierdzenia naruszenia rozważanego przepisu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 1997 r., II CKN 213/97,

OSNC 1998, Nr 1, poz. 5, z dnia 20 listopada 2003 r., III CKN 606/00, niepubl., z dnia 19 marca 2014 r., I CSK 295/13, OSNC 2015, Nr 3, poz. 34, z dnia 3 marca 2017 r., I CSK 213/16, niepubl., z dnia 21 marca 2018 r., V CSK 355/17, OSNC-ZD 2019, z. B, poz. 17 i z dnia 26 maja 2021 r., II CSK 58/21, niepubl.). Zarazem nie można przeoczyć, że zarzuty powódki zmierzają w części - co niedopuszczalne w postępowaniu kasacyjnym (por. art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.) - do zakwestionowania ustalenia faktycznego, iż powódka wiedziała o stanie nietrzeźwości brata. Wprawdzie Sąd Okręgowy nie sformułował wprost takiego ustalenia i stwierdził, że „Powódka w chwili zdarzenia miała 17 lat i niewątpliwie z łatwością mogła zauważyć, że sposób zachowania brata wskazuje, iż nie jest trzeźwy” (por. s. 17 uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego) - co może sugerować nie tyle jej wiedzę, ile zawiniony brak wiedzy - jednakże pozostałe wywody wskazują, że w istocie chodziło tu o odwołanie do domniemania faktycznego. Sąd bowiem odmówił wiarygodności zeznaniom - uznając je za sprzeczne z zasadami doświadczenia życiowego - z których wynikało, że powódka nie wiedziała o stanie, w jakim w chwili zdarzenia znajdował się jej brat, przy czym zwrócił uwagę, iż zamieszkiwała wspólnie z bratem w domu rodzinnym i posiadała dostatecznie rozeznanie pozwalające rozpoznać, czy jej kierujący ciągnikiem brat jest trzeźwy czy też pozostaje pod wpływem alkoholu, zwłaszcza, iż ilość spożytego alkoholu przez niego była znaczna i z pewnością przekładała się na zmiany w jego zachowaniu (por. s. 13 i 17 uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego). Wszelkie wątpliwości w tej kwestii rozwiewa fragment uzasadnienia poświęcony określeniu stopnia przyczynienia się powódki do powstania szkody, w którym Sąd pierwszej instancji wprost pokreślił naganność jej zachowania polegającego na „zdecydowaniu się na jazdę z nietrzeźwym kierowcą” (por. s. 17 uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego). Również Sąd Apelacyjny miał na względzie, że powódka „zdecydowała się (...) na jazdę z osobą będącą pod wpływem alkoholu” (por. s. 11 uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego).

Skarżąca ma rację, że ustalenie przyczynienia nie przesądza konieczności zmniejszenia odszkodowania (zadośćuczynienia) ani jego stopnia, i że pewne znaczenie w tym kontekście mają także cele ochronne i zasady zaostrożonej odpowiedzialności na zasadzie ryzyka (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia

14 lipca 2017 r., II CSK 820/16, niepubl. i z dnia 21 marca 2018 r., V CSK 355/17). Jednakże trzeba też zauważyć, że o tym, czy - i w jakim stopniu - owo zmniejszenie jest uzasadnione, sąd decyduje w procesie sędziowskiego wymiaru odszkodowania w ramach określonych przez art. 362 k.c., w wyniku decyzji konkretnej i zindywidualizowanej, uwzględniającej okoliczności konkretnego przypadku (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 sierpnia 2006 r., IV CSK 118/06, niepubl., z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, OSNC-ZD 2009, z. C, poz. 66, z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 243/08, niepubl., z dnia 17 czerwca 2009 r., IV CSK 84/09, niepubl., z dnia 19 listopada 2009 r., IV CSK 241/09, niepubl., z dnia 12 lipca 2012 r., I CSK 660/11, niepubl., z dnia 19 marca 2014 r., I CSK 295/13, z dnia 27 kwietnia 2016 r., II CSK 518/15, OSP 2017, z. 1, poz. 2, z dnia 29 września 2016 r., V CSK 717/15, niepubl., z dnia 19 stycznia 2017 r., II CSK 195/16, niepubl., z dnia 7 marca 2017 r., II CSK 438/16, niepubl., z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 820/16, z dnia 22 listopada 2017 r., IV CSK 8/17, niepubl., z dnia 21 marca 2018 r., V CSK 355/17, por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2017 r., IV CSK 104/17, OSNC 2018, Nr 3, poz. 35). Istotne jest m.in. uwzględnienie czynników subiektywnych (w tym zawinienia) i obiektywnych (w tym obiektywnej nieprawidłowości postępowania), zarówno tych, które dotyczą osoby odpowiedzialnej na zasadzie ryzyka, jak i odnoszących się do poszkodowanego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, z dnia 19 marca 2014 r., I CSK 295/13 i z dnia 21 marca 2018 r., V CSK 355/17).

Zważywszy poczynione w sprawie ustalenia co do wiedzy powódki o nietrzeźwości brata oraz jej nieprawidłowego zachowania w czasie jazdy, nie można stwierdzić, że przy określaniu stopnia jej przyczynienia się do powstania szkody oraz jego wpływu na wysokość świadczeń Sąd Apelacyjny wykroczył poza zakres przysługującej mu swobody orzeczniczej.

Zarzucone w skardze kasacyjnej naruszenie art. 444 § 2 k.c. miało natomiast polegać na uznaniu, że naprawienie szkody, wynikającej z wypadku z dnia 7 sierpnia 2011 r., związanej z wymianą protezy, jej serwisowaniem, przeglądem serwisowym elektronicznego przegubu kolanowego czy wymianą leja sztywnego protezy powinny być oparte o roszczenie odszkodowawcze określone w art. 444 § 1 k.c., co spowodowało oddalenie roszczeń rentowych. Tymczasem,

zdaniem skarżącej, do powstania roszczenia o rentę z tytułu zwiększonych potrzeb konieczne jest jedynie wystąpienie szkody w postaci zwiększenia się wydatków (szkoda przyszła, wyrażająca się w stale powtarzających się wydatkach na ich zaspokojenie) i stwierdzenie, że następstwa w postaci uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia mają charakter trwały. Ze zgromadzonego zaś w sprawie materiału dowodowego wynika jednoznacznie, że powódka powinna mieć wymienianą protezę co 3 lata - co potwierdza także rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 grudnia 2013 r. w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie, w którym określono okres użytkowania protezy na 3 lata - jej serwisowanie (dla zapewnienia prawidłowego funkcjonowania protezy oraz powódki) winno odbywać się co roku, natomiast serwisowanie elektronicznego przegubu kolanowego co dwa lata, a także zachodzić może konieczność wymiany leja sztywnego protezy co dwa lata.

W tej kwestii należy zauważyć, że wbrew sugestii skarżącej Sąd Apelacyjny w żadnej mierze nie zanegował potrzeby zapewnienia jej nowoczesnej protezy. O jego rozstrzygnięciu zadecydowała jedynie niemożliwość przewidzenia, jak często proteza ta będzie musiała być wymieniana, czy zajdzie konieczność wymiany całej protezy czy tylko pewnych jej elementów, czy i jak często dojdzie do konieczności wymiany leja silikonowego oraz leja sztywnego (częstotliwość ich wymiany uzależniona jest od stopnia eksploatacji protezy), czy zajdzie konieczność wykonywania odpłatnych przeglądów protezy. Kwestionowaniu tych twierdzeń w skardze kasacyjnej, z odwołaniem do fragmentów opinii biegłego, nie towarzyszyło postawienie stosownych zarzutów naruszenia przepisów postępowania, a Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach podstaw (por. art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Jakkolwiek między ustaleniami Sądu Okręgowego w tym względzie, zaaprobowanymi przez Sąd Apelacyjny, a argumentacją Sądu odwoławczego zdaje się zaznaczać częściowa niespójność - Sąd pierwszej instancji bowiem określił przeciętną żywotność przegubu kolanowego rozważanego typu (około 5 lat, z możliwością wydłużenia - przy odpowiednim serwisowaniu - do 7 lat) oraz częstotliwość wykonywania nowego leja sztywnego protezy (nie częściej niż 1,5-2 lata) - jednakże ustalenia te nadal odbiegają od twierdzeń skarżącej (wymiana

protezy co 3 lata, serwisowanie protezy co rok, a przegubu co dwa lata, wymiana leja sztywnego co dwa lata). Odwołanie zaś do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 maja 2017 r. w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie (Dz.U. poz. 1061) nie może być miarodajne, gdyż jest jasne, że chodzi w nim o inne protezy, o czym świadczy chociażby porównanie określonych w nim limitów finansowych z ceną protezy rozpatrywanej przez Sądy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2014 r., V CSK 632/13, niepubl.).

Tym niemniej argumentacja Sądu Apelacyjnego rzeczywiście nasuwa zastrzeżenia, przyznając bowiem, że powódka będzie musiała stale korzystać z protezy kończyny dolnej z elektronicznym przegubem kolanowym i że konieczne będą w przyszłości wymiany tej protezy lub jej poszczególnych elementów, uznał żądanie zasądzenia renty z tego tytułu za bezzasadne, gdyż „nie można przewidzieć jak często w wypadku powódki zakupiona proteza będzie musiała być wymieniana, czy będzie konieczność wymiany całej protezy czy tylko pewnych jej elementów, skoro z wyjaśnień biegłego P. K. wynika, że możliwa jest wymiana tylko uszkodzonych elementów protezy, czy i jak często dojdzie do konieczności wymiany leja silikonowego i leja sztywnego, czy zajdzie konieczność wykonywania odpłatnych przeglądów protez, a wreszcie jak w przyszłości będzie kształtować się cena całej niezbędnej powódce protezy czy poszczególnych jej części i usług związanych z jej używaniem”. Przytoczony, lapidarny wywód, nie jest w pełni jednoznaczny, zważywszy jednak, że w materiale sprawy znalazły się wyjaśnienia biegłych co do możliwych hipotetycznych scenariuszy dotyczących wymiany protezy (jej części), które Sąd odwoławczy miał niewątpliwie na względzie (por. np. uwagi dotyczące częstotliwości wymiany leja sztywnego), nasuwa się wniosek, iż wskazując na „niemożność przewidzenia” potrzeby i częstotliwości wymian, zdawał się kierować brakiem wystarczającej pewności w tym zakresie. Tymczasem trudność w ścisłym określeniu częstotliwości aktualizowania się i rozmiarów zwiększonych potrzeb oraz związanych z nimi kosztów nie stanowi przeszkody w zasądzeniu renty z tego tytułu (art. 444 § 2 k.c.) - podobnie jak nie stanowi ich immanentna trudność w sprecyzowaniu przyszłej zdolności do pracy zarobkowej czy widoków powodzenia na przyszłość na potrzeby renty z tytułu ich pogorszenia - gdyż wystarczającą podstawą ich określenia jest scenariusz najbardziej

prawdopodobny w okolicznościach konkretnego przypadku, przy czym pewne znaczenie mogą mieć także względy ekonomiczne (np. jeżeli użyteczność protezy można zachować przez dokonywanie wymian jej części, a wariant ten jest tańszy, powinien być preferowany). Nie wyklucza to oczywiście późniejszych korekt, np. w postaci zmiany wysokości renty w razie zmiany stosunków (por. art. 907 § 2 k.c., por. też uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 1991 r., III CZP 66/91, OSP 1992, z. 5, poz. 102 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2013 r., II CSK 179/13, OSNC-ZD 2015, z. B, poz. 22), a w rachubę wchodzi również przyznanie renty tymczasowej (por. art. 444 § 3 k.c.). Należy też zwrócić uwagę, że w obliczu trudności ze ścisłym oznaczeniem świadczeń rentowych orzecznictwo częstokroć odwołuje się do art. 322 k.p.c., wskazując na możliwość zasądzenia odpowiedniej renty według oceny sądu opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 1999 r., II CKN 476/98, niepubl., z dnia 17 czerwca 2009 r., IV CSK 37/09, OSP 2010, z. 9, poz. 93, z dnia 3 listopada 2009 r., II CSK 249/09, niepubl., z dnia 7 lipca 2011 r., II CSK 682/10, niepubl. i z dnia 22 listopada 2017 r., IV CSK 3/17, niepubl.). Z kolei w piśmiennictwie wskazuje się niekiedy, że trudność ze ścisłym wykazaniem rozmiaru uszczerbku jest wpisana w naturę renty z tytułu zwiększonych potrzeb, co może skłaniać do wniosku, iż już sam art. 444 § 2 k.c., a szczególnie zastosowane w nim kryterium „odpowiedniości” renty odczytywane jako pozostawienie sądowi pewnego luzu decyzyjnego (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 1994 r., III CZP 68/94, Biul. SN 1994, nr 5, s. 16 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2010 r., I CSK 671/09, niepubl.), stanowi podstawę określenia rozmiaru renty mimo niemożności ścisłego jego udowodnienia. W każdym razie, jeżeli samo wystąpienie w przyszłości zwiększonych oraz trwałych (powtarzalnych) potrzeb i związanych z nimi kosztów jest pewne – co odpowiada okolicznościom ustalonym *in casu* przez Sądy obu instancji – poszkodowany nie powinien być odsyłany do art. 444 § 1 k.c. i zastrzeżonego w nim prawa do żądania świadczeń odszkodowawczych o jednorazowym charakterze. Oceniając żądanie renty i napotykając trudności z precyzyjnym dookreśleniem przyszłych potrzeb, sąd nie może poprzestać na stwierdzeniu, że miarodajne dla określenia rozmiaru renty zdarzenia przyszłe są niepewne, lecz powinien wziąć po uwagę i wypowiedzieć się

wyrażnie co do możliwości określenia najbardziej prawdopodobnej hipotezy, czuwając uprzednio - w związku z potrzebą sięgnięcia do wiadomości specjalnych - nad stosownym ukierunkowaniem opinii biegłego, dopuszczonej na wniosek strony albo z urzędu. Bez tego prawidłowe zastosowanie art. 444 § 2 k.c. jest niemożliwe, a oddalenie żądania zasądzenia renty - przedwczesne, i tak też należy *in casu* ocenić rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.